

Łomżyńskie życie obyczajowe na przełomie XIX i XX wieku w rosyjskojęzycznych źródłach

Opracowanie i tłumaczenie:
Marta Chojnowska

Sprawa kupca Bialikowskiego z Łomży

По описи № 70

Столь 2

223

Д Ъ Л О

КАНЦЕЛЯРИИ
ЛОМЖИНСКАГО ГУБЕРНАТОРА

О предмете...

W A P
w Białymstoku

936

Начато 14 Октября 1911 года.
Кончено 20 декабря 1911 года.
на основ. № 6 ДСН - 1911

№ 70
1911 г.

352

По описи № 213

Столь 2

Д Ъ Л О

КАНЦЕЛЯРИИ
ЛОМЖИНСКАГО ГУБЕРНАТОРА

О воеводе...

W A P
w Białymstoku

523

Начато 7 марта 1911 года.
Кончено 20 мая 1911 года.

№ 213
1911 г.

Wniosek o przyznanie medalu kupcowi Izaakowi Bialikowskiemu

Przewodniczący

Łomżyńskiego oddziału

Pod patronatem

Jego Imperatorskiej Mości

Towarzystwa Powszechnej
Pomocy

Poszkodowanym w wojnie

Żołnierzom i ich rodzinom

22 marca 1911 r.

Ваше Превосходительство
Милостивый Государь

Семенъ Павловичъ,

Въ числѣ членовъ Ломжинскаго мѣстнаго
отдѣла состоитъ Ломжинскій 2-й гильдіи
купецъ И.С. Б я л и к о в с к і й.
Проникнутый искреннимъ желаніемъ содѣй-
ствовать оказанію помощи пострадавшимъ
на войнѣ солдатамъ и ихъ семьямъ, купецъ
Б я л и к о в с к і й, втеченіе 2-хъ
лѣтняго пребыванія въ составѣ Правленія
отдѣла оказалъ большія услуги вновь на-
родившемуся въ Ломжинской губерніи мѣстно

Do Waszej Ekscelencji

Miłościwego Pana

Siemiona Pawłowicza

Do członków Łomżyńskiego oddziału Towarzystwa należy łomżyński kupiec II gildii I. S. Bialikowski.

Pełny szczerzej chęci pomocy żołnierzom, którzy ucierpieli na wojnie i ich rodzinom kupiec Bialikowski, w ciągu 2-letniego członkostwa w zarządzie wyświadczył wiele usług nowopowstałemu w łomżyńskiej guberni oddziałowi terenowemu, będąc jednym z najbardziej aktywnych jego członków.

Będący bardzo energicznym i towarzyskim człowiekiem, kupiec Bialikowski przyciągnął i wciąż przyciąga w szeregi Towarzystwa Powszechnej Pomocy Poszkodowanym w Wojnie Żołnierzom i Ich Rodzinom ludzi, którzy ze współczuciem podchodzą do zadań Towarzystwa i ze swoim osobistym gorliwym uczestnictwem w rozwój działalności oddziału w guberni łomżyńskiej jest jednym z najbardziej czynnych zwolenników idei Towarzystwa.

Dwuletnia bezinteresowna działalność kupca Bialikowskiego, chcącego jedynie pomóc żołnierzowi, który wypełnił swój obowiązek wobec Ojczyzny i potrzebuje wsparcia szczególnie zasługuje na uznanie.

Niestety Towarzystwo może wyrazić tylko swoją wdzięczność kupcowi Bialikowskiemu za jego owocną pracę na rzecz Towarzystwa.

Zadania Towarzystwa leżą w interesie publicznym i wydawałoby się, że ideowa i owocna działalność kupca Bialikowskiego w zakresie pieczy nad poszkodowanymi żołnierzami i ich rodzinami mogłaby zostać poparta przyznaniem mu odpowiedniej nagrody.

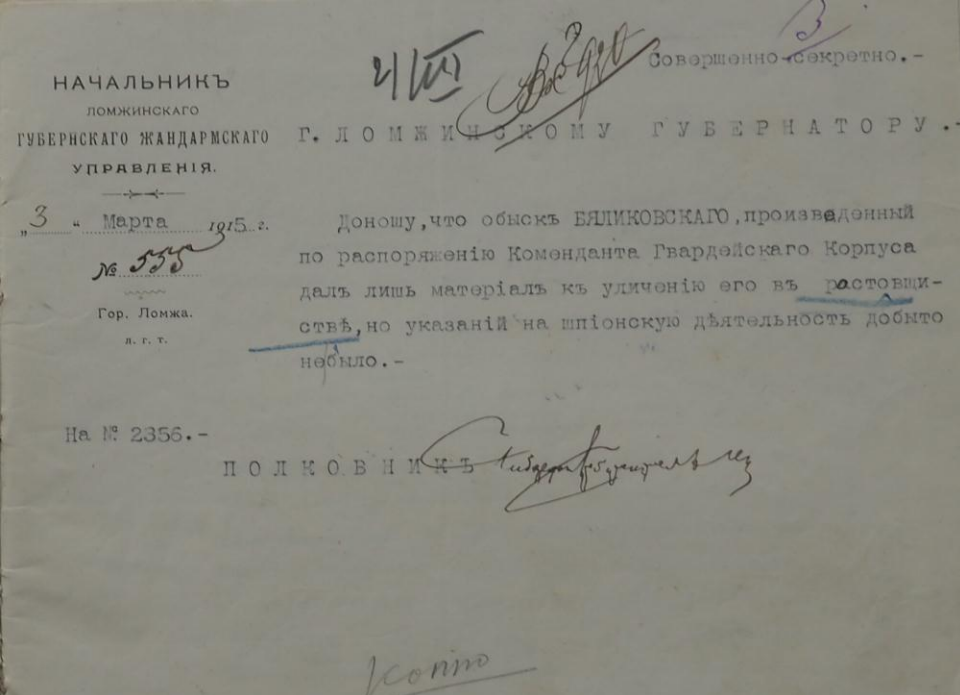
Taką nagrodą dla kupca Bialikowskiego za zasługi na płaszczyźnie obywatelskiej jest przyznanie mu medalu.

W związku z powyższym zwracam się do Waszej Ekscelencji z pokorną prośbą o przedstawienie Generał-Gubernatorowi podania o nagrodzenie kupca Bialikowskiego w uznaniu za jego zasługi na polu opieki nad rannymi żołnierzami i w poparciu gorliwości do czynienia dobra i na rzecz słusznej sprawy złotego Orderu Świętej Anny, zgodnie z art. 675, 676, 677, 678 i 755 ks. VIII Zw.

Pr. Im. Ros. T. I cz. II wyd. 1892 r.

Przyjmijcie wyrazu szacunku i oddania.

*Копия письма
Вашего
Копия*

Naczelnik Łomżyńskiego

Gubernialnego Zarządu Żandarmerii

3 marca 1915 r.

m. Łomża

Do P. Łomżyńskiego Gubernatora

Donoszę, że przeszukanie wykonane na rozkaz Komendanta Korpusu Gwardii dostarczył jedynie materiał do oskarżenia go o lichwę, jednak żadnych dowodów działalności szpiegowskiej nie znaleziono.

Pułkownik ...

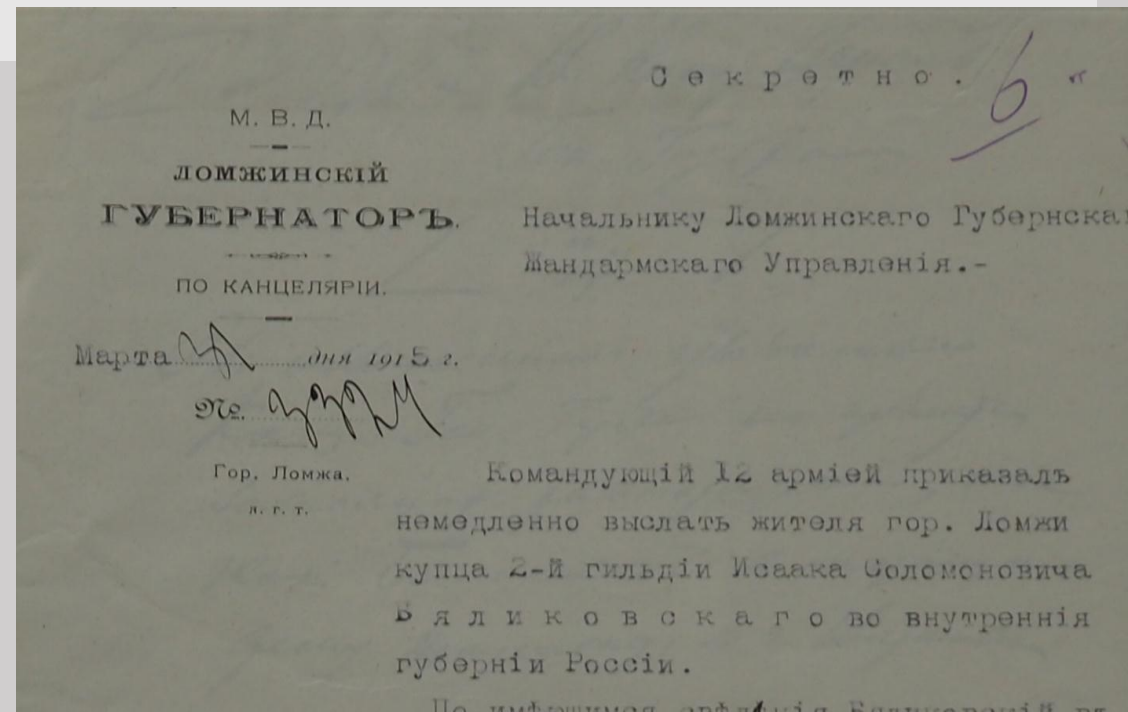
Kancelaria Łomżyńskiego Gubernatora

31 marca 1915 r.

Do Naczelnika Łomżyńskiego Gubernialnego
Zarządu Żandarmerii

Dowódca 12 armii rozkazał natychmiast wysłać mieszkańca miasta Łomży kupca II gildii Izaaka Solomonowicza Bialikowskiego do guberni w głąb Rosji.

Gubernator

ДЕЖУРНЫЙ ГЕНЕРАЛЬ

ШТАБА

19-й АРМИИ.

31 мая 1915 г.

№ 1499

Г. Ломжинскому Губернатору.

Командующимъ арміей было сдѣлано распоряже-
ніе о высылкѣ во внутреннія губерніи Россіи
жителя гор.Ломжи купца 2 гильдіи Исаака Соло-
моновича Бяликовскаго, заподозрѣннаго въ шпион-
ствѣ, о чемъ Вамъ было сообщено сношеніемъ На-
чальника Штаба арміи 5 марта с.г. за № 17.

Нынѣ мать Бяликовскаго обратилась вновь съ
прошеніемъ о разрѣшеніи Бяликовскому возвра-
титься въ Ломжу на нѣсколько дней по торговымъ
дѣламъ.

Прошу сообщить для доклада Командующему ар-
міей, высланъ ли во внутреннія губерніи и ку-

Dyżurny Generał Sztabu

12 armii

31 maja 1915 r.

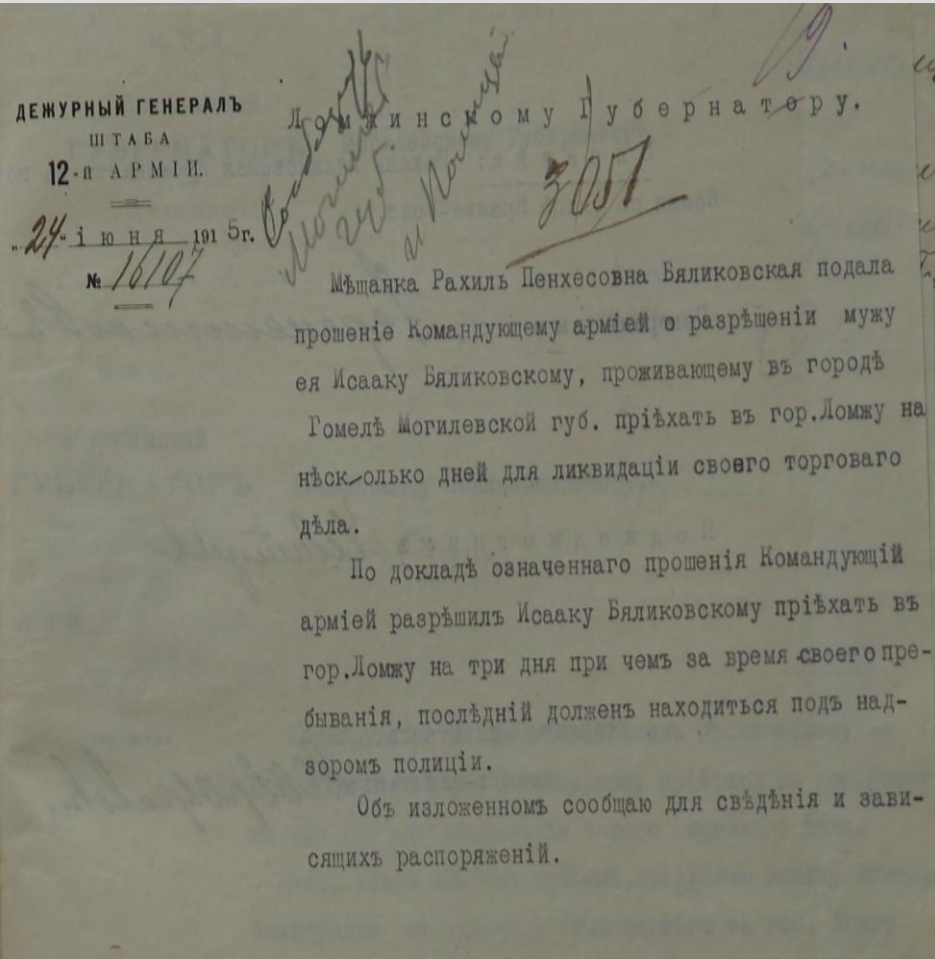
Do P. Łomżyńskiego Gubernatora

Dowódcy armii został wydany rozkaz o wysłaniu do guberni w
głąb Rosji mieszkańca miasta Łomży kupca II gildii Izaaka
Solomonowicza Bialikowskiego, podejrzanego o szpiegostwo,
o czym zostaliście poinformowani pismem od Naczelnika Sztabu
armii z 5 marca b.r.

Obecnie matka Bialikowskiego zwróciła się ponownie z prośbą o
pozwolenie Bialikowskiemu na powrót do m. Łomży na kilka dni
w sprawach handlowych.

Proszę o informację do raportu dla dowódcy armii, czy wysłany
został wymieniony Bialikowski do innej guberni i gdzie dokładnie.

Generał-major...

Dyżurny Generał Sztabu

12 armii

24 czerwca 1915 r.

Do Gubernatora Łomżyńskiego

Mieszczanka Rachela Penchesowna Bialikowska złożyła podanie do dowódcy armii o pozwolenie mężowi jej Izaakowi Bialikowskiemu, przebywającemu w mieście Homel guberni mohylewskiej na przyjazd do miasta Łomży na kilka dni w celu likwidacji swojej handlowej działalności.

Dowódca armii zezwolił Izaakowi Bialikowskiemu przyjechać do miasta Łomży na trzy dni, przy czym podczas swojego pobytu powinien znajdować się pod nadzorem policji.

(...)

Informacja: Rachela Bialikowska mieszka w mieście Łomży przy ulicy Krzywe Koło.

Generał-major...

Do Jego Ekscelencji

Pana Łomżyńskiego Gubernatora

Отъ купца 2-й гильдіи города Ломжи Изаака Соломоновича Бяликовскаго.

**Od kupca 2 gildii miasta Łomży
Izaaka Solomonowicza Bialikowskiego**

Prośba

ПРОШЕНИЕ.

Wykorzystawszy pozwolenie na powrót do miasta Łomży w celu uporządkowania swoich spraw, podjąłem wszelkie kroki by wyjaśnić dowody, na podstawie których oskarżany jestem o tak poważne przestępstwo jak „szpiegostwo”, w konsekwencji czego zesłany zostałem do innej guberni. Obecnie wyjaśniło się już, że inicjatorem oskarżenia o szpiegostwo był śledczy Korpusu Gwardii, niejaki Stefan, który kilka dni przed moim aresztowaniem spotkał mnie koło cukierni Płodowskiego i spytał mnie, czy to ja jestem Bialikowski.

воспользовавшись разрешением на обратное прибытие в городъ Ломжи

Kiedy potwierdziłem powiedział mi, że „znając mnie jako bogatego przedstawiciela Żydów może mi zaszkodzić, zrobić ze mnie szpiega, ale jeśli dam mu trzysta rubli zostawi mnie w spokoju”. Widząc w nim szantażystę, kazałem mu się wynosić. Nie pamiętam już jaki czas po tym spotkałem wachmistrza żandarmerii Azarowa, któremu o wszystkim opowiedziałem, a on poprosił mnie, bym wskazał tego człowieka, długo chodziliśmy po mieście szukając go, ale niestety nie znaleźliśmy, o czym także poinformowałem Waszą Ekscelencję, po czym niedługo miał miejsce mój areszt. Kiedy przyprowadzili mnie na komendę zobaczyłem tego samego Stefana, który chciał ode mnie pieniędzy, minął się ze mną na schodach, wychodząc z Zarządu Pana Policmajstra. Niestusznie aresztowany został także Aron Bengelzdof. Spotkałem się z tym samym agentem, który doprowadził do aresztowania Bengelzdorfa, który powiedział mi, że „nikt Bialikowskiego nie mógł aresztować, a ja jego aresztowałem. Ofiarą tego szantażu byłem ja, co zrujnowało mnie, niewinnego, zarówno materialnie, jak i duchowo. W związku z powyższym pokornie proszę Waszą Ekscelencję o sprawiedliwe zbadanie sprawy przez żandarmerię, a jeśli nie jest możliwe uniewinnienie, proszę o swobodny wyjazd z miasta Łomży, bez zarzutów o szpiegostwo, które bardzo utrudniają mi zdobywanie środków do życia.

И. Буликовский

321

По описи № 148

О „duszewno bolnych“

ДЪЛО

ЛОМЖИНСКАГО ГУБЕРНСКАГО ПРАВЛЕНІЯ.

Отдѣленія *Врачеб*
Дѣлопроизводства

*По прошенію Коралины Словинской
о назначеніи ей сына въ какомъ нибудь
завѣдѣніи для душевно-больныхъ на ка-
зенный счетъ*

Начато ..... 191... года.
Кончено ..... 191... года.

№ 148
191... года.

XXI 5,89
11434

332

По описи № 124

ДЪЛО

ЛОМЖИНСКАГО ГУБЕРНСКАГО ПРАВЛЕНІЯ.

Отдѣленія *Врачебное*
Дѣлопроизводства

*О душевно-больныхъ
Николае Марцинкевиче*

Начато *9го Декабря* ..... 1908 года.
Кончено ..... 1909 года.

W A P
w Białymostku

~~1964~~
1974

№ 124
1908 г.

XXI 4,142
11342

117

Jego Ekscelencja

Pan Łomżyński Gubernator

Вдова Каролина
Словинской, си-
дущая каренной га-
ной в в. Лоуфа

Wdowy Karoliny Słowińskiej

Sprzedawczyni w herbaciarni w m. Łomży

Podanie

Od ośmiu lat jestem wdową, nie posiadam żadnych środków oprócz otrzymywanych co miesiąc 25 rubli pensji. Z tych nędznych środków utrzymuję szóstkę dzieci. Mój najstarszy syn Mikołaj jest psychicznie chory (ma 21 lat). Dopóki był jeszcze mały radziłam sobie z nim, teraz jestem bezsilna. Bije on do krwi dzieci, mnie także. Kilka dni temu uderzył Żydówkę tak, że straciła przytomność.

48/910

откажитесь мне, несчастной вдове, вре-
менной сиротой, в настоящее время года

Wasza Ekscelencjo! Na Boga, nie odmawiajcie mi, nieszczęsnej wdowie, obarczonej rodziną spełnienia mej prośby o umieszczeniu mojego chorego psychicznie syna, Mikołaja Słowińskiego w Przytułku Królowej Niebios w mieście Petersburgu, do którego od sześciu lat jest kandydatem. Jeśli tam wysłać go nie można, to w jakieś inne miejsce. Jestem sama, nie mam środków, nigdzie umieścić go nie mogę. Z dziećmi ledwo co żyjemy, starcza nam tylko na czarny chleb. Zostać on ze mną nie może, z każdym dniem staje się coraz bardziej agresywny i gorszy – może zabić któreś z dzieci, albo osobę postronną; nie patrzy czym bije i gdzie. W końcu klienci herbaciarni mogą złożyć skargę i ryzykują utratą pracy, pozbawiając w ten sposób sieroty ostatniego kęsa chleba. Raz jeszcze błagam o umieszczenie mojego syna do jakiegokolwiek ośrodka dla chorych psychicznie na koszt państwa.

г. Ломжа
Октябрь 23го. 1910 г.

Wdowa Karolina Słowińska

Łomża, 23 października 1910 r.

АДМИНИСТРАТОРЪ
СЕЙНСКОЙ

7811

N 1687

Господыну Ломжинскому Губернатору

Administrator Sejneńskiej

Rzymskokatolickiej Diecezji

1/14 grudnia 1908 r.

Miasto Sejny

г. Сейны.

Do Waszej Ekscelencji
Pana Łomżyńskiego Gubernatora

Duchowieństwo rzymskokatolickiej parafii w Łomży donosi mi, że dalsze mieszkanie w mieście Łomży otrzymującego zasiłek emerytalny księdza Mikołaja Marcinkowskiego jest w najwyższym stopniu niewskazane.

11/12
Kraja 01/12

Духовенство Ломжинскаго р.к. прихода доноситъ
... въ высшей степени нежелательно.
Кс. Марцишковскій, давно уже страдающій душевною болѣзнию, въ послѣднее время сталъ обнаруживать признаки явнаго сумасшествія: въ правдычине дни онъ

Ks. Marcinkowski, od dawna cierpiący na chorobę psychiczną ostatnimi czasy zaczął przejawiać oznaki jawnego obłąkania: w dni świąteczne przeszkadza księżom w odprawianiu mszy, deprymując tym ludzi w kościele; chodzi po mieście, zaczepia przechodniów i zwraca się do nich nieprzyzwoitymi słowami; bywa w takich miejscach, do których nie tylko ksiądz, ale żaden przyzwoity człowiek nie zdecydowałby się zejść. Ogólnie mówiąc ksiądz Marcinkowski swoim zachowaniem daje zły przykład wiernym i hańbi stan duchowny.

Dlatego też, w celu usunięcia pokusy i powstrzymania złego prowadzenia się ks. Marcinkowskiego ośmielam się pokornie prosić Waszą Ekszelencję o umieszczenie go w jakimś zakładzie dla chorych psychicznie, a także o wydanie dyspozycji odnośnie wysłania go do ośrodka.

Administrator diecezji

Протоколъ.

1915 года апреля 22 дня участковый страж-
ник 8 Рыбацкого участка пор. Лоси не
василий Теребунъ, отпрашиваясь прерываю-
щую при отъезденіи Эмануэля коман-
данта Евразійскаго корпуса отъ 21 апреля
сего года за № 1899, назвавшую себя не-
мельницей деревни Марцинки гмины
Поświęтне мажовецкаго уезда Анной
Казимиrownой Здродовской 27 летъ, кото-
рая въѣхала, которая променяла на
Дворной цѣль въ домъ Селезевскаго въ
квартиру Эдиконой и куда въспомнило
мисла гашель къ мисл въ квартиру за
отиселъ Старшии нитаръ одицеръ какой
онъ части и какъ его грашмилъ она не
знаетъ, который принесетъ собой одму

Z raportów policyjnych

Protokół

22 kwietnia 1915 roku rejonowy strażnik 8
rejonu Rybaki miasta Łomży Wasyl Terebun
przesłuchiwał doprowadzoną z pismem
komendanta etapowego gwardyjskiego
korpusu z 21 kwietnia b.r. podającą się za
mieszkanekę wsi Marcinki gminy Poświętne
powiatu Mazowieckiego Annę Kazimirowną
Zdradowską lat 27,

która wyjaśniła, że mieszkała przy ulicy Dwornej w domu Śledziewskiego w mieszkaniu Dziekońskiej, gdzie dnia wczorajszego zaszedł do nich do mieszkania starszy oficer, z jakiego on rejonu i jakie jego nazwisko [ona] nie wie, który przyniósł ze sobą butelkę denaturatu, którą, jak mówił, kupił w Łomżycy u niejakiego Nurczyka i za którą zapłacił 2 ruble 50 kopiejek; butelkę denaturatu oni wypili w mieszkaniu, potem ten że podoficer wysłał syna Dziekońskiej Władysława, lat 12 do apteki po wodę kolońską. Chłopiec przyniósł małą butelkę wody kolońskiej za 1 rubel 50 kopiejek, którą także wypili, po czym przyszło dwóch patrolujących żołnierzy, którzy zabrali ją stamtąd. Dodała, że przez te dwa tygodnie w czasie których mieszkała u Dziekońskiej to zdarzyło się pierwszy raz. Na tym zeznanie zakończyła i podpisała się.

Бутылку денатурированного спирта по-
торую вид обнаружил, что купил в Лом-
же у некоего тов. Нурчика и за которую
заплатил сумму 2 руб. 50 коп. Бутылку спирт
они на квартире распили, после этого
этот же номер в аптеку посылал
мальчик Дзеконской Владислав Дед
в аптеку за одеколоном приехал ма-
ленький мальчик бутылку за 1 руб.
50 коп. Одеколоном который тоже выпил
и, после чего дали 2 патрульных
солдата которые и забрали ее и тогда
добавила, что за этим делом кто-то
она происходила в квартире Дзеконской
это случилось в первый раз на кем
исследование окончено и погашено А. Дроздовская
Фостановский дан сам в след про то
Удостоверенный ст. ра. тов. Стефан

Jego Wielmożność Pan Policmajster m. Łomży

Mieszkańca wsi Łomżycy

Walentego Ostaszewskiego

Podanie

Zamieszkała w mieście Łomży przy ulicy Rybaki w domu Lewierna Ewa N., z którą wstąpiłem w związek małżeński porzuciła mnie i ukrywa się w mieście Łomży, gdzie oddaje się rozpuście.

W związku z tym, najpokorniej proszę Waszą Wielmożność o wydanie rozkazu aresztowania wspomnianej żony mojej i odesłania jej do miejscowości, gdzie pozwala się mieszkać prostytutkom.

Walenty Ostaszewski

m. Łomża

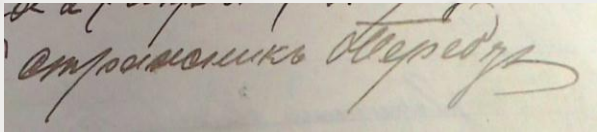
21 kwietnia 1915 r.

Notatka:

Zamieszkała przy ulicy Rybaki w domu nr 39 Ewa N. prostytucją nie zajmuje się.

m. Łomża, 21 kwietnia 1915 r.

Strażnik rejonowy

Dopisek:

Przesyłając to podanie wójtowi gminy Kupiski proszę oznajmić Walentemu Ostaszewskiemu, że z braku dowodów wskazujących, że żona jego Ewa jest prostytutką, skarga jego pozostaje bez następstw.

Za Policmajstra

